

Olje- og energidepartementet

energimeldingen@oed.dep.no

Klikk her for postnummer og sted

Vår dato 05.12.2014

Deres dato

Vår referanse

Deres referanse RRL

Innspill til energimeldingen

Det vises til OEDs invitasjon til å komme med innspill til energimeldingen. BNLs innspill gis i det følgende.

Byggenæringens Landsforening, BNL, er NHOs nest største landsforening og den største organisasjonen for bedrifter i byggenæringen i Norge. BNL består av 14 bransjer innen bygghåndverk, entreprenører, eiendomsbransje og byggevareindustri. BNL representerer ca 4000 bedrifter med omkring 70 000 ansatte over hele landet.

Energibruk i bygg

Energi til drift av bygninger ligger totalt på 83 TWh pr år¹. Dette tilsvarer 37 % av alt energibruk innenlands i Norge. 70-80 % av energibruken kommer fra elektrisitet. I følge Arnstadutvalget² er det mulig å spare 10 TWh energi i bygninger i løpet av en 10 års-periode og halvering av energibruken innen 2040. 10 TWh tilsvarer energien fra 15 Altakraftverk eller 1560 moderne vindturbiner. 55 % av energibruken i bygninger skjer i boliger og fritidshus, hvor eneboliger og småhus er dominerende, resten i yrkesbygg (35 %), industribygg (5 %) og bygg i primærnæring/anlegg (5 %).

For å nå 10 TWh energieffektivisering forutsettes økonomiske og andre motiverende insentiver. Av reduksjonen på 10 TWh må minst 8 TWh hentes i eksisterende bygningsmasse.

Forsyningssikkerhet og klimakonsekvenser av energieffektivisering

Byggsektoren, med sin store andel av landets energibruk, står i en særstilling for å bidra til å gjøre fornybar energi (vesentlig fra vannkraft, men også bio- og solenergi) tilgjengelig for utfasing av fossil energi i andre sektorer som for eksempel transportsektoren, industri- og oljesektoren (elektrifisering av sokkelen). Ved å redusere energibruken i eksisterende bygg kan vi også redusere de direkte klimagassutslippene fra fossil olje (før forbud i 2020) og begrense spredning av svevestøv og kortlivede klimagasser fra olje- og vedfyring.

Energieffektivisering i bygg trekkes frem i Miljødirektoratets rapport "Kunnskapsgrunnlag for lavutslippsutvikling" som viktig for å fremskaffe nødvendig elektrisitet uten naturinngrep til bruk i andre sektorer med store direkte klimagassutslipp. Energieffektivitet i form av passive tiltak eller

¹ Stortingsmelding nr 28 2011/2012. 2009-tall.

² Utvalg nedsatt av Kommunal- og regionalministeren. Rapport 2010.

styringssystemer vil også bidra til økt forsyningssikkerhet ved at effektbehovet reduseres i mange år framover. Dette er en side ved energieffektivisering som bør ha stor betydning for landets energiplanlegging, men som er underkommunisert.

Eksempel på klimatiltak ved energieffektivisering av bygninger:

Om alle personbiler i Norge ble byttet ut med el-biler av typen Nissan Leaf/BMW i3/VW e-UP!, vil det årlige strømforbruket til drift av disse bilene være ca **4,9 TWh** (antatt 0,15 kWh/km, 13 000 km/år og 2,5 mill biler). Til sammenligning er det mulig å spare 10 TWh i bygg i løpet av 10 år, og dermed bidra til store utslippskutt fra biltrafikk.

BNLs innspill:

- Energibruk i bygg må være en integrert del av energimeldingen. En kWh spart energi må gis minst like stor vekt og verdi i meldingen som en kWh produsert.
- Energieffektivisering ved passive tiltak på bygningskroppen medfører redusert effektbehov og bør prioriteres for å oppnå økt forsyningssikkerhet.
- Energieffektivisering gir tilgang på fornybar energi uten nye naturinngrep og bygging av infrastruktur. Det gir mindre kostnader for samfunnet.
- Energieffektivisering i byggsektoren er sentral for å nå lavutslippssamfunnet også i Norge.
- Det tar lang tid å energieffektivisere den norske bygningsmassen. Det er viktig å komme raskt i gang med effektive tiltak.
- Det må settes nasjonale mål for energieffektivisering av bygningsmassen til gitte tidspunkt/milepeler (f.eks. 2020 og 2030). BNL mener det er mulig å bruke 10 TWh mindre energi i eksisterende bygg i 2030 enn i 2015.

Energiforsyning i bygg

Energiforsyning i bygg må være basert på fossilfri energi i framtiden. BNL støtter klimaforliket som forbyr fyring med fossil olje i husholdninger og til grunnlast i øvrige bygg i 2020.

BNLs innspill om energiforsyning:

- Framtidens energiforsyning i bygg må være basert på fossilfri energi.
- Forbud mot fyring med fossil olje i husholdninger og til grunnlast i øvrige bygg i 2020 må gjennomføres (klimaforliket).

Behov for nye og sterkere virkemidler for energieffektivisering i bygg

Energimeldingen må ta energieffektivisering i bygg på alvor. Både energisparepotensialets størrelse, verdiskapingspotensialet, den langsiktige klimaeffekten og virkning på forsyningssikkerheten både lokalt, nasjonalt og internasjonalt tilsier at dette er en viktig sak, men den er sterkt nedvurdert av energimyndighetene og av energiprodusenter. Den langsiktige klima- og miljøeffekten av energieffektivisering ved passive tiltak på bygg er som regel høyere enn for utbygging av ny vannkraft eller annen fornybar fordi man ikke trenger å bygge ny infrastruktur.

Dagens virkemidler gjennom Enova treffer ikke byggeierne i tilstrekkelig grad. Spesielt er det vanskelig å få utløst potensialet i boliger. De tiltak som støttes på boliger er ikke tilpasset den vanlige boligeiers behov og lommebok. De færreste har økonomiske eller praktiske muligheter til

fullstendig renovering slik Enova i praksis krever. Enovas virkemidler er ikke rettet mot å få opp volumet (målt i kWh), men kun rettet mot forbilder, noe som har marginal effekt på energisystemet.

BNL er tilfreds med at det fra 2015 kommer en rettighetsbasert støtte til skrittvis energieffektivisering slik at det blir mulig for mange å sette i gang tiltak på egen bolig. Det er viktig at støtten blir enkel og forutsigbar og at den gjelder både tiltak på bygningskroppen og de tekniske installasjonene. For å utløse tiltak må ordningen innebære tilstrekkelig støtte både prosentvis og i kronebeløp, og alle typer boliger må være inkludert, herunder boligselskaper.

Med (et kommende) skattefradrag for energieffektivisering av boliger kan regjeringen nå mange og utløse stort energisparepotensiale. Det krever imidlertid at ordningen omfatter de mest effektfulle, ambisiøse og (for boligeier) aktuelle tiltak på bygget. Tiltak med lang levetid må få spesiell oppmerksomhet og tilstrekkelig støtte for å bli realisert. Herunder nevnes ambisiøs etterisolering og vindusoppgradering for å minske boligens behov for energi til oppvarming. Dette er også tiltak som reduserer effektbehovet over lang tid.

Ved overgangsordningen må Enova tilføres tilstrekkelig midler og få tydelige føringer om hvordan ordningen skal utformes. BNL antar at tiltak som inngår i overgangsordningen direkte kan overføres til en skattefradragsordning.

Det er i denne sammenheng grunn til å påpeke at husholdningene finansierer store deler av Enovas midler ved påslaget på nettariffen. OED anslår at husholdningene og fritidsboliger til sammen har bidratt med om lag 2,9 mrd kroner til Energifondet gjennom påslaget på nettariffen i perioden 2002-2011. Til sammen har påslaget på nettariffen bidratt med om lag 6,1 mrd kroner i overføringer til Energifondet i perioden.

Enova opplyser at de har gitt tilsagn om støtte til tiltak rettet mot husholdninger for om lag 331 mill. kr i perioden 2002-2011. Det inkluderer støtte gjennom tilskuddsordningen til elektrisitetssparing i husholdninger, støtte til nybygg (forbildeprosjekter, passivhus og lavenergibyggeri) og rehabiliteringer av boliger og borettslag samt støtte til lokale varmesentraler i borettslag. I tillegg har Enova brukt om lag 106 mill. kr på rådgivning til husholdninger i perioden. Det vil si at kun 15 % av innbetalte midler fra husholdningene går tilbake til husholdningene. Det er med andre ord et stort misforhold mellom hva husholdningene har betalt inn og hva de får ut av Enova. Med økning i el-avgiften i statsbudsjettet for 2015 vil denne tendensen forsterke seg om ikke støttereimet legges om.

Det er behov for å evaluere Enovas retningslinjer for prioritering av tiltak som skal støttes. Enovas støtte til næringseiendom er bedre enn til bolig, men også her trengs en forenkling og fornying av støtteordningene for at de skal være attraktive for utbygger. Forutsigbarhet er svært viktig.

Vi viser for øvrig til forslag til en innretning av regjeringens skattefradragsordning for boligeiere som BNL, Norsk Teknologi, NBBL, Bellona, Naturvernforbundet og Zero har overlevert regjeringen ved miljø- og klimaminister Tine Sundtoft. Forslaget inneholder alle de viktigste støttetiltakene og hvilke krav som må stilles til tiltaket for å oppnå ambisiøs energieffektivisering og kvalitet. Bredde og teknologinøytralitet i effektiviseringstiltakene i en ordning som er rettet mot privatpersoner bidrar til at dette er godt innenfor regelverket til ESA.

BNLs innspill om virkemidler for energieffektivisering i bygg:

- Den nye rettighetsbasert støtten (og kommende skattefradrag) til energieffektiviseringstiltak i husholdningene må få en innretning som utløser stort energivolum. Det vises til forannevnte forslag til ordning fra BNL m/fl for fullstendig liste over tiltak.
 - Støtten må gå til skrittvis energieffektivisering.
 - Det må være stor bredde i tiltak som støttes, og tiltak med lang levetid må være sentralt.
 - Støtten/fradragsordningen må være enkel og ubyråkratisk.
 - Det må stilles energikrav til produkter/løsninger og kompetansekrav til bedrifter som utfører arbeidet
 - Det må øremerkes tilstrekkelig midler til ordningen.
- Enovas støtte til energirådgivning er et bra tiltak. Rådgivningsordningen bør videreutvikles og ses i sammenheng med støtten til skrittvis energieffektivisering slik at de kan forsterke hverandre.
- Forenkling av Enovas støtteordninger til energieffektive næringsbygg må videreføres og gjøres mer forutsigbar og tilpasset hvordan bygge- og planleggingsprosesser foregår i praksis.
- Man bør se på hvordan man kan premiere effektivt arealbruk i næringsbygg.
- Det må på plass egnede og omforente systemer for å måle hvordan den totale energibruken og formålsdelt energibruk i bygg utvikler seg over tid.
- Det er viktig at myndighetene fortsatt støtter kompetanseoppbygging i byggenæringen om energieffektivisering gjennom Lavenergiprogrammet. Både dette programmet og Enova må få tilført tilstrekkelig midler til å drive informasjonsvirksomhet omkring skrittvis rehabilitering når den nye enøk-løsningen blir innført.

Verdiskaping av energieffektivisering – Grønne arbeidsplasser i praksis

Byggenæringen er landets nest størst næring regnet etter verdiskaping; 14 % av total verdiskaping (oljenæringen er størst)³. Ved å utløse sparepotensialet på 10 TWh i bygninger i kommende 10-årsperiode kan man generere 80 000 nye årsverk i byggenæringen i samme periode, noe som vil gi verdiskaping over hele landet. Spesielt gir den store andelen boliger og småhus arbeid til mange små bedrifter.

Hvert år bruker nordmenn mellom 60 og 70 mrd kr i ROT-markedet (rehabilitering, oppussing og tilbygg). Når bygg skal oppgraderes er det ikke alltid at krav til søknadsplikt slår inn, og dessverre er en betydelig del av dette markedet svart. Regjeringen bør derfor vurdere tiltak både mot svart arbeid og tiltak for at oppgradering gjennomføres kvalitetsmessig til et energieffektivt nivå der det ikke er søknadsplikt. Meldeplikt i elektronisk form på arbeider på klimaskallet er et mulig tiltak. Vi viser i denne sammenheng til rapporten "Enkelt å være seriøs" som BNL overleverte KMD ved statsråd Jan Tore Sanner i september 2014, og som nå følges opp av departementet. Den beskriver et mulig nytt system for sentral godkjenning i byggesak.

Komponentkrav eller en egen teknisk forskrift for rehabilitering kan være muligheter som bør ses på. Skattefradrag for enøk-tiltak i boliger, hvor man setter krav til kompetanse og seriøsitet hos

³ Tall fra 2012. Torgeir Reve, BI.

utførende, vil virke positivt både på energisparing og verdiskaping i næringen. En skattefradragssordning for enøk-tiltak vil kreve dokumentasjon på at boligeiere har benyttet kompetent og registrert arbeidskraft, og vil derfor medvirke til å dempe svart arbeid samtidig som verdiskapingen for samfunnet øker. Et veletablert energirenoveringsmarked med god konkurranse, slik enøk-ordningen vil bidra til, forventes å utløse innovasjon og nye løsninger fra leverandører og utførende.

10 TWh energi kan altså skaffes til veie uten nye naturinngrep og gi 80 000 grønne arbeidsplasser i praksis. Det krever imidlertid målrettede økonomiske insentiver til byggeiere fordi det gjelder eksisterende bygninger, og ikke nybygg (hvor man kan bruke forskrift).

Våre naboland har innført EUs energieffektiviseringsdirektiv og reviderte bygningsenergidirektiv. Energieffektiviseringsdirektivet er spesielt viktig for å få på plass virkemidler som kan utløse potensialet i eksisterende bygningsmasse, hvor det er desidert mest energisparing å hente. Både byggevareindustrien og utførende bedrifter i næringen konkurrerer hver dag med bedrifter fra EU. Manglende støttesystemer, insentiver og regelverk i Norge gjør at norske bedrifter ikke konkurrerer på like vilkår med sine konkurrenter i EU (kompetanseheving, etterspørsel som fører til produktutvikling mm). Med den økende fokus som forsyningssikkerhet og energieffektivisering nå har i Europa vil denne ubalansen stadig forsterke seg.

EUs mål om 27 % energieffektivisering må få følger i Norge. Vi ligger allerede langt etter blant annet som følge av manglende innføring av direktiver. Norge må implementere de nevnte direktivene, følge EU i å sette mål for energieffektivisering (fortrinnsvis fordelt på sektorer) og snarest komme med økonomiske insentiver for å nå målene.

BNLs innspill om verdiskaping av energieffektivisering i bygg:

- Energieffektivisering vil gi stor verdiskaping gjennom grønne arbeidsplasser i hele landet. 10 TWh energieffektivisering i bygg kan gi 80 000 nye årsverk (beregnet over en periode på 10 år) og inntekter til staten (selskapsskatt, moms, arbeidsgiveravgift og skatt på personinntekter). Våre anslag viser at en ordning kan gi netto inntekt til staten.
- Enøk-skattefradrag for husholdningene vil bidra til at svart arbeid bekjempes og konverteres til hvitt, inntektsbringende arbeid for samfunnet.
- Norge må følge EUs mål og direktiver på energiområdet. Energieffektiviseringsdirektivet og det reviderte bygningsenergidirektivet må implementeres snarest for å demme opp for den ulike konkurransen som nå finner sted.

Transport/infrastruktur

BNL er usikker på om energibruk og klimagassutslipp fra transport er en del av den helhetlige energimeldingen. Vi velger å ta med noen innspill om dette.

Veitransport av gods og personer står for en stor andel av norske klimagassutslipp (17,4 mill tonn CO₂ i 2012, 33 % av totale norske utslipp). For byggenæringen direkte gjelder dette åpenbart transport i tilknytning til selve byggeaktiviteten som vare- og massetransport, håndtering av avfall, bruk av maskiner, vinteroppvarming osv, men måten arealene tilrettelegges og utnyttes på er trolig enda viktigere.

For å nå det norske klimaforlikets mål om utslippsreduksjoner på 30 % i 2020 (fra 1990- nivå) er det helt avgjørende å få gjennomført vesentlige reduksjonstiltak innen transportsektoren. Eksempler på tiltak som trekkes fram er tilrettelegging for økt kollektivtransport, overføring av godstransport fra vei til bane og "kjøl", økt omlegging til biodrivstoff og annen fornybar energi, veier som gir bedre fremkommelighet (mindre kø med reduserte utslipp) og økt akseltrykk og lengre vogntog (gir færre vogntog).

Stor befolkningsvekst i de største byområdene gir behov for økt boligbygging og kraftig utbygging av infrastruktur for kollektivtransport (bane, tog, buss). For å utnytte investeringene i infrastruktur blir politikken å legge til rette for fortetning rundt kollektivknutepunkter, og i mindre grad spredt bebyggelse. For å styrke kollektivtilbudet er det nødvendig med en bedre samordning av samferdsels- og arealpolitikken, samtidig som det må etableres en regional beslutningsmodell for å sikre utvikling av attraktive bo- og arbeidsmarkedsregioner. Statlig medfinansiering av kollektivtransporten må ytterligere styrkes. Utvikling av bymiljøavtaler som sikrer langsiktig og forutsigbar finansiering for kollektivtrafikktiltak vil være et viktig virkemiddel. Dette innebærer at areal- og transportpolitikken må samordnes regionalt.

Økt statlig medfinansiering til investering og drift av kollektivtransport blir avgjørende. Nasjonal Transportplan (NTP) bør bli statens virkemiddel som i sterkere grad enn til nå, må prioritere infrastruktur i vekstområdene.

BNLs innspill om transport/infrastruktur knyttet til energi og klimagassutslipp:

- Politikken og virkemidlene må utformes slik at kollektivtransporten kan møte den forventede befolkningsveksten i de største byområdene.
- En samordnet areal- og transportpolitikk med integrert planlegging av bo og arbeidsplasser vil redusere transportbehov og utslipp.
- Utbygging av jernbanens infrastruktur må forseres slik at godstransport på bane og kjøll blir et attraktivt alternativ til veitransport.

Med vennlig hilsen

Byggenæringens Landsforening

Rannveig Ravnanger Landet
Dir for miljø-og energipolitikk